

ВІДГУК

офіційного опонента:

професора, доктора педагогічних наук,
професора кафедри педагогіки, фізичної культури та управління освітою
Донецького національного університету імені Василя Стуса (м.Вінниця)

Лосевої Наталії Миколаївни

на дисертаційну роботу **Тур Оксани Миколаївни**

***«Теоретичні і методичні засади формування комунікативної компетентності
майбутніх фахівців із документознавства та інформаційної діяльності в
процесі професійної підготовки»***,

представлену на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Дисертація Оксани Миколаївни Тур присвячена актуальній проблемі формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців із документознавства та інформаційної діяльності в процесі професійної підготовки, оскільки показником якості освіти сучасного спеціаліста документно-інформаційної галузі нарівні з професійною компетентністю є комунікативна компетентність, яка передбачає вміння і готовність працівника: брати участь у колективних рішеннях, приймати на себе відповідальність, вирішувати конфлікти без насильства, підтримувати й покращувати демократичні інституції, виявляти толерантність, повагу до людей інших культур, мов і релігій, жити в багатонаціональному суспільстві і сприймати різницю між людьми, продуктивно користуватися усним і письмовим мовленням, вчитися впродовж усього життя, самостійно здобувати нові знання та реалізувати свій особистий потенціал, критично сприймати розповсюджену інформацію тощо.

Як справедливо зазначає О.М.Тур, вирішення проблеми формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців із документознавства та інформаційної діяльності з одного боку, сприятиме кращому усвідомленню майбутніми фахівцями власної місії в суспільстві, а з іншого – забезпечить вирішення низки суперечностей, серед яких ключовим є протиріччя між об'єктивною потребою суспільства в якісній підготовці майбутніх фахівців із

документознавства та інформаційної діяльності, здатних компетентно надавати документно-інформаційні послуги споживачам інформації, забезпечувати ефективну взаємодію з суб'єктами професійної діяльності і реальним станом сформованості комунікативної компетентності у випускників закладів вищої освіти, які готують фахівців зазначеного профілю.

Обґрунтовуючи важливість та актуальність обраної теми для практики формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців із документознавства та інформаційної діяльності в процесі професійної підготовки, автор аргументовано й коректно визначає об'єкт, предмет, мету, завдання дослідження, здійснює детальний виклад теоретичних положень, що становлять методологічну основу дисертації.

Заслуговує на увагу всебічне розкриття ролі й значення формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців із документознавства та інформаційної діяльності в контексті сучасних вимог, виявлення чинників посилення комунікативного вектора їхньої професійної підготовки (П.1.1), детальне обґрунтування методологічних підходів до формування зазначеної компетентності майбутнього фахівця документно-інформаційної галузі (П.1.2), що забезпечило оптимізацію досліджуваного процесу.

Безсумнівна наукова цінність представленої роботи полягає в тому, що дослідницею вперше теоретично обґрунтовано концепцію формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців із документознавства та інформаційної діяльності у процесі професійної підготовки, розроблено програмно-змістове та навчально-методичне забезпечення реалізації розробленої системи.

Характеризуючи науковий рівень дисертації, обґрунтованість її теоретичних положень, їх новизну і значущість для науки і практики, маємо відзначити широку джерельну базу (821 найменування, з яких 54 – іноземною мовою), на якій побудовано дослідницький апарат, сформульовано провідні авторські положення й висновки.

Наукова новизна представленого дослідження полягає в тому, що вперше з урахуванням наукових підходів (компетентнісного, системного, синергетичного, культурологічного, аксіологічного, комунікативного, особистісно-діяльнісного, деонтологічного, акмеологічного) цілісно досліджено й розв'язано на методологічному рівні проблему формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців із документознавства та інформаційної діяльності у процесі професійної підготовки; науково обґрунтовано систему формування комунікативної компетентності майбутнього фахівця зазначеної галузі, яка реалізується в усіх видах діяльності студентів у закладах вищої освіти.

У роботі на підставі аналізу психолого-педагогічної літератури, на наш погляд, вдало здійснено аналіз й уточнено поняття «комунікативна діяльність», «професійне спілкування», «комунікація», «компетентність», «комунікативна компетентність»; визначено структуру *комунікативної компетентності майбутніх фахівців із документознавства та інформаційної діяльності* як сукупність мотиваційно-ціннісного, інформаційно-когнітивного, діялісно-поведінкового, особистісно-самотворчого, оцінно-рефлексивного компонентів, оволодіння кожним із яких здійснюється в контексті культурного, соціального, інформаційного, мовного і самоосвітнього складників комунікативної підготовки.

Багатоаспектний аналіз науково-педагогічних, філософських та психологічних досліджень вітчизняних і зарубіжних вчених надав можливість О.М. Тур розробити й теоретично обґрунтувати систему формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців із документознавства та інформаційної діяльності, репрезентувати її модель; схарактеризувати суть і зміст її підсистем (блоків), визначити й теоретично обґрунтувати умови ефективності реалізації розробленої системи.

Означені складові системи формування комунікативної компетентності із документознавства та інформаційної діяльності є базовими в розробленій моделі (представлено на рис. 3.1 у тексті дисертації), які дали змогу

забезпечити ефективне функціонування розробленої системи. Усі разом вони є взаємопов'язаними та взаємообумовленими, що переконує нас у наявності певних системних зв'язків.

Варто схвалити представлений у підрозділах 3.3. і 3.4. ґрунтовний аналіз програмно-змістового й навчально-методичного забезпечення системи формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців із документознавства та інформаційної діяльності.

У дисертації змістовно описано процес реалізації означеної методики, обґрунтовано комплекс найбільш ефективних форм, методів і засобів формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців із документознавства та інформаційної діяльності, серед яких особлива увага приділена використанню інтерактивних методів (бесіди, диспути, дискусії, рольові та ділові ігри, «вербальні дуелі», «мозкові штурми» та ін.); проблемно-пошуковим методам (розв'язання комунікативних ситуацій, метод проєктів); сучасним освітнім технологіям, у тому числі ІКТ.

У четвертому розділі дисертації автор розкриває загальні питання підготовки й проведення педагогічного експерименту, а також зміст формувального експерименту з упровадження системи формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців із ДтаІД у процесі професійної підготовки, аналізує результати педагогічного експерименту.

Сутнісною ознакою дисертації є її науково-практична спрямованість. Плідним у практичному плані є те, що дисертанткою в контексті навчально-методичного забезпечення розроблено й експериментально впроваджено авторський спецкурс «Комунікативна компетентність фахівця з документознавства та інформаційної діяльності», спрямований на формування комунікативної компетентності студентів-документознавців у цілому та її окремих компонентів.

Заслужують на позитивну оцінку експериментальні стратегії імплементації навчально-методичного забезпечення реалізації моделі системи формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців із

документознавства та інформаційної діяльності. Результативності експерименту сприяло застосування широкого комплексу методів науково-педагогічного дослідження, за допомогою яких було отримано значний фактологічний матеріал, а також визначення обґрунтованих критеріїв оцінювання рівнів сформованості комунікативної компетентності майбутніх фахівців із документознавства та інформаційної діяльності. Кількісний та якісний аналіз експериментальних даних, застосування у процесі дослідження взаємодоповнюючих методів дали можливість автору отримати достовірні результати, а також зробити виважені висновки щодо ефективності вирішення завдань дисертаційного дослідження.

Розроблена автором система формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців із документознавства та інформаційної діяльності є практико орієнтованою й апробованою в закладах вищої освіти, які здійснюють підготовку фахівців документно-інформаційної галузі.

Позитивної оцінки заслуговує узагальнення й оформлення результатів експерименту. Робота містить 16 змістовних таблиць, 7 рисунків, а також окремий том додатків на 195 сторінках, що сприяє більш повному розумінню матеріалів, поданих у дисертації.

Практична цінність результатів, одержаних дисертанткою, виявляється в адаптації та розробці методики діагностування рівнів сформованості комунікативної компетентності майбутніх фахівців із документознавства та інформаційної діяльності. Аналіз результатів свідчить про доцільність використання комплексної методики діагностування означеного особистісного утворення, складовими якої є стандартизовані психо-діагностичні тести й опитувальники. Практичне значення дослідження полягає також у розробці методичних рекомендацій і дидактичних матеріалів для викладачів вищої школи щодо формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців із документознавства та інформаційної діяльності в процесі професійної підготовки.

Відмітимо також, що рецензоване дослідження має чітку логіку: всі чотири розділи розкривають вирішення поставлених завдань, які спрямовані на досягнення загальної мети дослідження.

Перспективи наукових пошуків в галузі формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців із документознавства та інформаційної діяльності можуть розвиватися в напрямі дослідження вказаного процесу в напрямку пошуку інноваційних форм, методів, засобів, технологій формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців із ДтаІД, а також розроблення науково-методичних засад розвитку комунікативної компетентності фахівців документно-інформаційної сфери у системі підвищення кваліфікації фахівців відповідної галузі.

Така позитивна тенденція розвитку досліджень в означеній сфері дає змогу викладачам, які здійснюють навчально-виховну діяльність в ЗВО вибирати педагогічно доцільний навчально-методичний інструментарій для впровадження системи формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців із документознавства та інформаційної діяльності в процесі професійної підготовки.

У цілому високо оцінюючи дисертаційну роботу О. М. Тур, вважаємо за необхідне висловити зауваження, деякі з яких мають дискусійний характер, і побажання:

1. Під час формулювання теоретичних положень дисертації слід було більше уваги приділити аналізу наукових праць зарубіжних учених, у яких накопичено чимало корисних ідей та рекомендацій щодо вирішення досліджуваної проблеми.

2. У дисертації бракує інформації щодо участі кафедр з фахових дисциплін у навчально-методичному забезпеченні експериментальної роботи з перевірки ефективності системи формування комунікативної компетентності майбутніх документознавців. Такі відомості, на наш погляд, продемонстрували б міжпредметний рівень виконаного дослідження.

3. Авторкою доведено, що забезпечення ефективності функціонування системи формування досліджуваного феномену вимагає поглиблення професійної готовності викладачів до формування комунікативної компетентності студентів, що передбачає проведення низки науково-методичних семінарів для професорсько-викладацького складу. Робота виграла б, якби дисертантка більш докладно розкрила методику проведення таких семінарів.

4. Безперечно, підібраний методичний інструментарій формувального експерименту вражає своєю різноманітністю, але, на нашу думку, доцільно було б більш диференційовано підійти до завдань студентам для різних видів виробничих практик у контексті комунікативної підготовки.

5. У контексті проблематики виконаної дисертації важливим було б узагальнити утруднення, з якими зіткнулася дисертантка при виконанні завдань формувального експерименту, щоб у подальшому оптимізувати зміст, методи, форми, засоби формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців із документознавства та інформаційної діяльності.

Поряд з тим, висловлені зауваження не є визначальними в загальній позитивній оцінці дисертації. На основі вивчення представленої роботи можна дійти висновку, що дисертація є завершеним, самостійним, оригінальним та науково значущим дослідженням, що забезпечує вагомий внесок у теорію навчання, відкриває перспективи подальших досліджень у цій галузі.

Матеріал дисертації викладено послідовно, логічно, аргументовано, на високому науковому рівні, а зроблені висновки заслуговують на увагу науковців і працівників системи вищої педагогічної освіти.

Робота має безперечне теоретичне і практичне значення. Вважаємо, що розроблені й апробовані в дослідженні дидактичні методи і прийоми можуть ефективно застосовуватися у закладах вищої освіти в процесі формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців із документознавства та інформаційної діяльності. У цілому робота виконана на високому теоретичному й емпіричному рівнях.

Автореферат дисертації відображає основний зміст та висновки дослідження.

Дисертація «Теоретичні і методичні засади формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців із документознавства та інформаційної діяльності в процесі професійної підготовки» відповідає всім вимогам п.п. 9, 10, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 року, а її автор, Тур Оксана Миколаївна, заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

Доктор педагогічних наук,
професор кафедри педагогіки,
фізичної культури та управління освітою
Донецького національного університету
імені Василя Стуса (м.Вінниця)

Н.М. Лосєва.

